

Kur'an-ı Kerim; yerin ve gögün Rabbi olan Allah'ın ezelden ebede uzanan, zamanı ve mekanı kuşatan, benzeri getirilmekten insanı aciz bırakın Kelam-ı Kadim'idir. O sadece bir kitap değil, ilahi sıfatların kelama bürünmüş tecellisidir. Sahih kaynaklar ve ulemanın ittifakıyla Kur'an'ın mahiyeti ve barındırdığı sırlar bir ummandır. Kur'an'ın mahiyeti, Allah Azze ve Celle'nin gökyüzünden yeryüzüne sarkan ipidir. Kur'an yaratılmış değil, Allah'ın kelam sıfatının bir tezahürüdür.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Kur'an'ın ihtişamını şöyle tarif buyurur: "Kur'an bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu ise sizin elinizde olan kopmaz bir iptir. Ona sımsıkı sarılın. Ondan sonra asla sapıtmaz ve helak olmazsınız."

Kur'an-ı Kerim'in ihtişamı dağları parçalayan kudretidir. Kur'an'ın taşıdığı mana yükü o kadar azametlidir ki, Rabbimiz bu ağırlığı bir temsil ile Haşr Suresi 21. ayette şöyle beyan eder:

"Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu, Allah korkusundan baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün." (Haşr Suresi, 21. Ayet)

Bu ayet, Kur'an'ın sadece bir metin değil; atom altı parçacıklardan galaksilere kadar her şeyi titreten bir enerji ve hüküm kaynağı olduğunun delilidir. Kur'an-ı Kerim içinde sırlar ve sonsuz hikmetler barındırır. Kur'an, varlığın şifrelerini barındıran bir hazinedir. Sahih kaynaklarda bu sırlar şöyle tasnif edilir: Bunlardan ilki zamanın dürülmesi, yani haberi sadıktır. Kur'an geçmişin karanlıkta kalmış hakikatlerini en doğru şekilde gün yüzüne çıkarır ve geleceğin, ahiret, kıyamet gibi perdelerini aralar. Hazreti Ali (radiyallahu anh) şöyle der: "Onda sizden öncekilerin haberi, sizden sonrakilerin haberi ve aranızdaki meselelerin hükmü vardır."

Kur'an kainatın anahtarıdır. O her şeyin açıklanmasını barındıran bir "tibyan"dır. Eşyanın hakikatine, yaratılışın gayesine ve nizamın sırrına ancak bu nurla vakıf olunur. Ayetler insan ruhunun genetik kodlarına hitap eder. O okunduğunda kalpler mutmain olur. Çünkü ruh, kendi vatanından yani İlm-i İlahi'den gelen bu sesi tanır.

Kur'an'ın en büyük sırrı benzersizlik sırrı, yani i'cazdır. Tek bir harfinin dahi değiştirilememesi ve en küçük bir suresinin dahi benzerinin yapılamamasıdır. Onu ihtişamlı kılan; lafzındaki fesahat, manasındaki belagat ve hükmündeki adalettir. Diliyle edebiyatçıları aciz bırakır, hukukuya adalet arayanları hayran bırakır, hikmetiyle filozoflara diz çöktürür.

Vahyin en büyük müfessirlerinden olan İbn Mesud (radiyallahu anh), Kur'an'ın ihtişamını şu sözlerle kalplere nakşetmiştir: "Kim ilim istiyorsa Kur'an'ı deşelesin, derinliğine insin. Çünkü öncekilerin ve sonrakilerin ilmi ondadır." Peki mümin için Kur'an nedir? Kur'an; zifiri karanlıkta yol gösteren bir meşale, kaosun ortasında sarsılmaz bir kale, manevi ölüme karşı "Hayy" isminin tecellisi olan bir hayat suyudur. Onu okumak doğrudan doğruya Arş-ı Ala'nın hitabını kalbe misafir etmektir. O meclise giren kişi artık dünya sürgününde yalnız değildir; yanında Allah'ın kelamı, arkasında ise sonsuzluğun gücü vardır.

Kur'an-ı Kerim'i anlama davası sıradan bir öğrenme çabası değil; kulun kendi varlığını, Kelam-ı Kadim'in bünyesinde yeniden inşa etme sürecidir. Bu kutsal yürüyüşün adabını, ihtişamını ve usulünü sahib kaynakların işliğinde, bir müminin kalbine nakşolacak silsile ile derinleştirmek gereklidir; Kur'an'ı anlamanın ilk adabı, ona karşı olan tüm önyargılardan ve dünyevi meşgalelerden arınmaktadır. İmam Gazali İhya'da bu adabı şöyle tarif eder: "Kur'an'ı anlayan kişi, o yüce hitabı işitirken kendi nefsinden ve düşüncelerinden sıyrılmalı; sanki o an Allah'ın huzurunda O'nu dinliyormuş gibi bir hal içinde olmalıdır." Kaf Suresi 37. ayetten mealeen:

"Şüphesiz bunda kalbi olan yahut şahit olarak kulak veren kimse için bir ögüt vardır." (Kaf Suresi, 37. Ayet)

Buradaki şahitlik; bedenin orada, ruhun ise kelamin içinde kaybolmasıdır. Sahabe-i Kiram için anlamak, bir bilgiyi hafızaya kaydetmek değil, o ayetin karakterine bürümekti. Hazreti Ömer Efendimiz Bakara Suresi'ni 12 yılda tamamlamıştı. Bakara Suresi'ni bitirdiğinde secdelere kapanmış, uzun yıllar süren bu yolculuğun sonunda sadece sureyi ezberlememiş, surenin içindeki her bir hükmü hayatına ilmek ilmek işlemiştir.

Hadis-i şerifte bildirildiği üzere: "Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir." Buradaki öğrenme; lafzını ezberlemekten ziyade onun murad-ı ilahisini, yani Allah'ın ne demek istediğini kavramaktır. Kur'an'da "tertil"den kasıt harflerin değil, kalbin ritmidir. Kur'an'ı anlamak için tertil ile okumak şarttır. Tertil sadece tecviti okumak değil; her kelimenin hakkını vererek, duraksayarak ve derinleşerek okumaktır. Abdullah bin Abbas (radiyallahu anh) şöyle derdi: "Bakara ve Ali İmran surelerini tertil ile düşünerek okumayı, Kur'an'ın tamamını süratle anlamadan okumaya tercih ederim." Bir ayet okunduğunda, o ayetin manası kalbe inene kadar orada durmak; tıpkı bir yağmur damlasının toprağa süzülmesi gibi kelamin ruha süzülmesini beklemek gereklidir.

Sahih kaynaklarda aktarılan en büyük anlama sırlarından biri; Kur'an'daki her bir "Ey iman edenler" hitabını işittiğinde kulun "Buyur Ya Rabbi, emrin başım üstüne, bu hitap doğrudan banadır" diyerek irkilmesidir. Kur'an'ı bir tarih kitabı gibi okuyan mahrum kalır, onu taze bir mektup gibi okuyan ise miraca çıkar. İbn Mesud'un uyarısı da bu yöndedir: "Kur'an'da 'Ey iman edenler' nidasını işittiğin zaman ona kulak kesil. Çünkü ya bir hayır emrediliyor ya da bir şerden sakındırılıyordur."

Kur'an'ın bir zahiri yani görünen yüzü, bir de batını yani derin sırları vardır. Tedebbürlü; ayetin sonuna kadar fikretmek, sonucunu ve hikmetini aramaktır. Hazreti Peygamber Efendimiz gece namazında bazı ayetleri defalarca okur, her seferinde yeni bir hikmet deryasına daldı. Zira Muhammed Suresi 24. ayette:

"Onlar Kur'an'ı düşünmüyorkar mı? Yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var?" (Muhammed Suresi, 24. Ayet)

buyurulmuştur. Bu ayet anlamamanın sebebinin zeka eksikliği değil; kalp kilitleri, yani günahlar, kibir, dünyaya meyil gibi olduğunu ihtar eder.

Kur'an'ı anlamamanın en sahîh ve ihtişamlı yolu bildiğiyle amel etmektir. Bu konuda sahabe düsturundan bahsedeceğiz; bir sahabe içki yasağı geldiğinde, ayeti duyduğu an elindeki kadehi kırmışsa işte bu ayeti tam anlamaktır. Amel edilen her ayet, bir sonraki ayetin kapısını açan bir anahtardır. Amel yoksa mana perdeleri kapanır.

Kur'an anlaşılduğunda müminin üzerinde fizikal ve ruhsal bir değişim başlar. Zümer Suresi 23. ayette:

"Allah sözün en güzelini, ayetleri birbirine benzeyen, uyumlu, tekrarlanan bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların ondan derileri ürperir. Sonra derileri ve kalpleri Allah'ın zikriyle yumuşar." (Zümer Suresi, 23. Ayet)

buyurulmuştur. Sonuç olarak Kur'an'ı anlamak; onu bir kılıç gibi kuşanmak, bir kalkan gibi taşımak ve bir güneş gibi kalbe yerleştirmektir. Sahabe-i Kiram'ın bu adabı, onları çölün

ortasından alıp insanlığın yıldızları haline getirdi. Eğer bu usulle, yani ihlaslı bir niyetle, tane tane tertil dediğimiz bir kiraatle, kendi nefşine hitap ediyormuşçasına bir duruşla ve amel etme istiyakiyla Kur'an'a yaklaşırsan; o kitap sana sırlarını açacak, seninle konuşacak ve seni iki cihanda aziz kılacaktır.

Peki onlar bu anlama adabını nasıl bir usulle inşa ettiler? Sahih kaynakların sözgecinden geçerek bu ihtişamı nakşedelim. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Kur'an'ın sadece okunmasını değil, sanki o an nazil oluyormuş gibi bir tazelikle dinlenmesini tavsiye ederdi. "Kur'an'ı okuduğunuzda kalpleriniz onda birleşsin, tam odaklanın. Kalpleriniz başka yerbere dağıldığında ise kalkın, okumayı bırakın" buyurmuştur. Sahabe için Kur'an, Allah Azze ve Celle ile yapılan bir randevuydu. Hazreti Ebubekir (radyallahu anh) Kur'an okurken öyle ince bir ruh haline büründü ki hıçkırıklarından ayetler zor duyulurdu. Onun anlama adabı; dilin okuması, aklın tercüme etmesi ve kalbin titremesiydı.

Kur'an'ın güzel sesle okunması teşvik edilmiştir ancak buradaki gaye kulağa değil kalbe hitap etmektir. "Kur'an'ı seslerinizle süsleyiniz." Lakin Efendimiz hemen arkasından adabı şöyle belirler: "Kur'an'ı en güzel okuyan, onu okurken Allah'tan korktuğunu hissettiğiniz kimsedir." Yani sahabe için sesin güzelliği, ayetin heybetini ruha taşıyan bir vasıtaydı. Eğer ses mananın önüne geçiyorsa o okuyasta anlama adabı eksik sayılırdı.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Kur'an'ın çok hızlı okunup manasının zayıf edilmesini hoş karşılamazdı. Efendimiz buyurmuştu ki: "Kur'an'ı üç günden daha az bir sürede hatmeden onu anlamamıştır." Abdullah bin Ömer (radyallahu anh) gibi zahit sahabeler; bir surenin manasını, hükmünü, helal ve haramını tam kavramadan diğerine geçmezlerdi. Onların lüğatinde okumak, o ayette "olmak" demekti. Bir ayet okunduğunda, o ayetin manası kalbe inene kadar orada durmak; tıpkı bir yağmur damlasının toprağa süzülmesi gibi kelamin ruha süzülmesini beklemek gerekir.

Sahih kaynaklarda Efendimizin namazda Kur'an'ı okurken ayetlerle nasıl etkileşime girdiği söyle anlatılır: Efendimiz bir tesbih ayeti okunduğunda "Sübhallah" der; bir istek, yani cennet ayeti okunduğunda Allah'tan ister; bir sığınma, cehennem ayeti okunduğunda ise Allah'a sığınır. Adabin özü şudur: Anlamak, ayetle konuşmaktır. Ayet sana Rabbine şükret diyorsa içinden "Elhamdülillah" demek, istigfar et diyorsa "Estagfirullah" diyerek o an mukabelede bulunmaktır.

Efendimizin en büyük tavsiyesi Kur'an'ı sadece zihinde tutmak değil, bedene giydirmekti. Sahabe Efendimizin hayatına baktığında yürüyen bir Kur'an göründü. Hazreti Ayşe annemiz, Efendimizin Kur'an'ı nasıl anladığını şu muazzam cümleyle özetlemiştir: "Onun ahlaklı Kur'an idi." Bir mümin için anlama adabının zirvesi; Kur'an'ın "öfkelenme" dediği yerde susmak, "infak et" dediği yerde vermekti. Amel edilmeyen bilgi, sahabe nazarında sırtına kitabı yüklenmiş merkebin yükü gibi görüldü. Bir hadis-i şerif: "Kim geceleyin on ayet okursa gafillerden yazılmaz" buyurulmuştur. Hikmeti şudur: Gündüzün gürültüsü zihni, gecenin sessizliği ise ruhu besler. Sahabe geceleri evlerinden arı viziltisi gibi Kur'an sesleri yükselen bir topluluktu. Çünkü onlar biliyordu ki Kur'an gece iner, gece anlaşılır, gece kalbe nakşolur.

Sahabe-i Kiram Kur'an'a bir hayat kanunu olarak bakardı. Onların anlama adabı şu dört sütun üzerine kuruluydu:

1. Huşu: Allah'in huzurunda olduğunu bilmek.
2. Tefakkür: Ayetin içine girip "Rabbim bana ne diyor?" diye sormak.
3. Tevazu: Kendi fikrini değil, Allah'ın muradını aramak.

4. İttiba: Anladığın an "İşittik ve itaat ettik" diyerek hayatı geçirmek.

Vahyin kalbi olan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) için Kur'an, belli saatlere sügdirilen bir vazife değil her nefese yayılan bir hayatı. Ancak onun ve güzide ashabinin hayatında Kur'an ile hemhal olmanın altın vakitleri vardı. Bunlardan biri vahyin miracı olan gecenin son üçte biri, yani teheccüd vaktiydi. Kur'an'ın en derin anlaşıldığı ve ruhun kelamla yıkandığı en muazzam vakit, herkesin uykuda olduğu seher vaktidir. Efendimizin uygulaması şöyledi: Hazreti Ayşe annemiz buyuruyor ki; "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) gece namazını hiç terk etmezdi. Öyle ki ayakta durmaktan ayakları şişerdi ve bu namazlarda Kur'an'ı ağır ağır, mana üzerine düşünerek okurdu." Efendimizin tavsiyesi şöyledir: "Gece namazına devam edin. Çünkü o sizden önceki salihlerin adeti, Rabbinize yakınlık vesilesi, günahlardan alıkoyan ve kötülüklerle kefaret olan bir ibadettir." Kur'an'ın ilk ayetlerinin nüzülüyle beraber emredilen gece kıyamı, müminin Rabbinden gelen mesajı en saf haliyle aldığı vakittir.

Diğer "şahitli vakit" olan sabah namazı ve işrak arasıdır. Sabahın ilk ışıklarıyla beraber kainat uyenirken Kur'an okumak, kalbin vahiyle rızıklanmasıdır. İsra Suresi 78. ayette belirtildiği üzere:

"Sabah Kur'an'ını da oku. Çünkü sabah Kur'an'ı şahitlik edilen bir kırattır." (İsra Suresi, 78. Ayet)

Efendimiz bu ayeti açıklarken sabah vaktinde hem gece meleklerinin hem de gündüz meleklerinin orada hazır bulunduğu haber vermiştir. Sahabe-i Kiram sabah namazından güneş doğana kadar olan vakti ganimet vakti olarak görürlərdi. Bu vakitte Kur'an okumak, o günün rızkına ve manevi zırhına bir anahtar kabul edilirdi.

Üçüncü vakit günün mührü olan akşam ile yatsı arası ve uyku öncesi vakitleridir. Efendimiz günün defterini Kur'an ile kapatmayı hem bizzat yapmış hem de ümmetine vasiyet etmiştir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) her gece yatağına girmeden önce Mulk ve Secde surelerini okumadan uyumazdı. Ayrıca İhlas, Felak ve Nas surelerini okuyup avuçlarına üfleyerek bütün vücudunu meshederdi. Geceleyin Bakara Suresi'nin son iki ayetini (Amenerrasülü) okuyan kimseye, bu iki ayet her türlü şer ve musibetten korunmak için yeter buyurmuştur.

Dördüncü vakit her anın zikri olan yolculukta ve binek üzerinde okumaktır. Kur'an'ın vakti sadece mescitler veya seccadelerle sınırlı değildi. Efendimiz hayatın akışında da Kur'an'ı dilinden düşürmezdi. Abdullah bin Muğaffel (radiyallahu anh) anlatıyor: "Mekke'nin fethi günü Resulullah'ı devesinin üzerinde Fetih Suresi'ni tane tane, makamlı okurken gördüm." Bu, bir mümin için Kur'an'ın her anın ve her yolculuğun yoldaşı olması gereğiinin en ihtişamlı örneğidir.

Evet, kimimizin duvarında sadece bir teberrük veya gösteriş için astığı, kimimizin tozlu rafların arasında mahzun bir dost gibi öylesine beklettiği o mübarek kitap, aslında bir süs eşyası değil bir hayat pınarıdır. O rafların sessizliğine hapsedilmek için değil; kalplerin firtınalarını dindirmek, karanlıkta kalan ruhlara fener olmak ve yorgun gönüllere "Ben buradayım" demek için inmiştir. Onu o tozlu raflardan indirdiğinizde sadece bir kitabın kapağını değil, kainatın Rabbi ile olan randevunun kapısını açarsınız. O andan itibaren siz dünya sürgününde sahipsiz bir yetim değil, Arş-ı Ala'nın hitabına muhatap olan bir müminsiz. Sahabe-i Kiram'in titreyen elleriyle tuttuğu, Efendimizin gözyaşlarıyla İslattiği o nur, şimdi sizin parmak uçlarınızda ve sizin kalbinize girmek için izin istiyor.

Unutmayın ki Kur'an ancak ona canlı bir muhatap gibi yaklaştığınızda size sırlarını açar. O duvarda asılı durdu¤a bir hatırlı, kalbe indi¤inde ise bir dünyadır. Artık o tozları silmenin ve Kelam-ı Kadim'in o sarsıcı, diriltici ve şifa veren sesiyle kendi nurunu yeniden inşa etmenin vaktidir. Rabbim bizi Kur'an'ı sadece okuyanlardan değil; onu duyan, onu anlayan, onunla nefes alan ve onun ahlaklıyla ahlaklanan o kutlu zümreye ilhak eylesin. O mübarek kelam, evlerimizin ziynet olmaktan çı¤ıp mahşer meydanında en sadık şefaatçımız ve yolumuzu aydınlatan sözmez nurumuz olsun. O zaman en yüce makamdan beşeriyetin karanlığını yırtan o ilk nida ile, Alak Suresi'nin ilk 5 ayetiyle bu muazzam iklimi mühürlemek gerekir. Çünkü bu ayetler sadece İslam'ın başlangıcı değil, bizim de Kur'an'la yeniden tanışma ve kalbimize o nuru nakşetme miladıdır.

Bismillahirrahmanirrahim.

"Oku! Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı bir alaktan yarattı. Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir. O kalemlle yazmayı öğretendir. İnsana bilmediğini o öğretti." (Alak Suresi, 1-5. Ayetler)

Cebraeil (aleyhisselam) bu ayetleri Nur Dağı'nda Efendimizin kalbine ilk kez indirdi¤inde kainat sarsılmıştı. Şimdi o sarsıntıyı kendi kalbinizde hissedin. Bu beþ ayet, bizim Kur'an ile olan ebedi dostlu¤umuzun ilk imzası olsun. Rabbim zihnimizi ve gönlümüzü Furkan'ın nuruyla pürnur eylesin. Kalbimize nakşolan bu adabı hayatı geçirece¤imiz salih amellerle taçlandırsın. Amin.